

מראי מקומות - יומא

מז.

שרת, וכיצד חפן מהגודש שהוא חוץ לכלי שרת. וכתב, שאף שהקמיצה צריכה להיות מכלי שרת, אבל החפינה אינה צריכה להיות מכלי שרת (ולפי הירושלמי הנזכר לעיל, שאותה מחתה היתה כלי חול, צריך לומר כן גם בלא הגודש).

ד. הבאה אחת אמר רחמנא ולא שתי הבאות כתב המקדש דוד (ט"ו, ב', במאמר המוסגר), שבשאר ימות השנה אחד הביא המחתה ואחד הביא הכף, אבל ביום הכיפורים לכאורה צריך הכהן גדל לעשות את שניהם, כיון שכל עבודות יום הכיפורים אין כשרות אלא בו. ולפי זה כתב לדון האם הביא את המחתה בימינו והכף בשמאלו, או שהכניס את הכף תחילה ואחר כך את המחתה, ועל זה אין אומרים הבאה אחת ולא שתי הבאות, ואפשר להביאן בזה אחר זה.

ה. נשקליה לקטרת בחופניו ונחתיה למחתה עלה וליעול פירש הריטב"א, שכהן אחר יחתה, שהרי אי אפשר לעשותו בעצמו, ואין זו עבודה שתהא פסולה בכהן אחר. עוד פירש, שהוא עצמו יחתה בשיניו, שהרי כאן שהוא בחוץ, אין חסרון שאין זה כבודו של מלך.

ו. כדאשכחן בנשיאים

הקשה הגבורת ארי, מדוע הוצרכו לזה שהנשיאים עשו כן, הלא גם בלא זה הוצרכו לכף, מהסברא שלפני מלך בשר ודם אין עושים כן. וביאר שאם היה בזה צד איסור, לפי שלקחת הקטורת צריכה להיות בגופו, ולא על ידי לקיחת כלי, לא היו דוחים איסור זה משום הסברא דהשתא לפני מלך בשר ודם וכו'. אבל כיון שגם אצל הנשיאים מצאנו כן, מובן שמכניס הקטרת בכף ולא בחפניו (ועיין שם עוד מה שכתב בזה).

ז. יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא

כתב המקדש דוד (ט"ו, ב'), שמקושיית הגמרא נראה שאפילו אם הותר לעבוד בשמאל, יש עדיין חשיבות יתירה לימין, ואין אומרים שכיון שהותר שמאל שוב אין מעלה כלל לימין.

ח. פעם אחת סיפר דברים עם ערבי אחד בשוק

פירש רש"י, שהיה יום הכיפורים. והמהרש"א הביא מהירושלמי שהיה זה בערב יום הכיפורים, שלא מסתבר שהכהן גדול התהלך בשוק ביום הכיפורים. ותמה המהר"צ חיות, שאם היה ערב יום הכיפורים, מדוע הוצרך כהן גדול אחר לשמש תחתיו, הרי יכול לטבול עצמו בו ביום ולעבוד למחר. ולכך כתב שכוונת הירושלמי שהיה ביום הכיפורים, והמעשה בירושלמי היה במלך ערבי, ואם כן אף שהיה יום הכיפורים, יצא הכהן גדול לשוק מפני כבוד המלך.

המשך בעמוד הבא

הוציאו לו

א. הוציאו לו את הכף ואת המחתה

במקדש דוד (ג, ה') הביא מהירושלמי כאן שדייקו שאותה מחתה לא היתה כלי שרת, שהרי מותר הקטורת היה נפדה, ועל כרחק לא היה בה קדושת הגוף. אבל הקשה המקדש דוד, שהרי חפינה עבודה היא, ואם כן כיצד אפשר לומר שלא היתה הקטורת קדושה בקדושת הגוף. ותירץ, שחפינתו וקדושתו באים כאחת, שהחפינה עצמה היא העבודה המקדשתן קדושת הגוף, אבל כתב שלכאורה בירושלמי מבואר לא כן, והניח בצריך עיון.

ומדברי הגרי"ז (בספרו על יומא עמ' 32) מבואר שאין הכרח שבשעת החפינה תהא הקטורת קדושה בקדושת הגוף, שהקשה על הצד שהמכתשת לא היתה כלי שרת, מהי שאלת הגמרא למה לי כף, שהרי צריך את הכף כדי לקדשו קדושת הגוף. ומכך שלא הוקשה להגרי"ז על החפינה אלא על הנתינה לכף שהיתה לאחר החפינה, משמע שאין הכרח שתהא קדושה בשעת החפינה, ושלא כהמקדש דוד.

ב. נטל את המחתה בימין ואת הכף בשמאל

הגמרא הקשתה על כך, יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא. ולכאורה הקושיא היא שאין ראוי שהעיקר יהיה בשמאל והטפל בימין. וקשה, שלכאורה היתה הגמרא יכולה להקשות יותר, שעבודה בשמאל פסולה, וכי משום עייפות הכהן גדול יעשו עבודה בפסול. וכתב בשו"ת רדב"ז (ח"א סי' תרמ"א) שהולכת הקטורת בשמאל אינה פוסלת את העבודה אלא מדרבנן, והם אמרו והם אמרו. עוד כתב, שיתכן שכשיש טעם וצורך גדול יכולין לבטל דברי תורה אפילו בקום עשה.

גם הכסף משנה (עבודת יו"כ ד', א') צידד שהפסול רק מדרבנן, וכתב שאף אם הוא מדאורייתא, כיון שאי אפשר בלא הילוך בכך הכשירה התורה.

והלחם משנה (שם) דייק מדברי הרמב"ם (שם) שאילו היה נוטל את המחתה בשמאלו והכף בימינו לא היה פסול שמאל. וביאר, שכיון שההולכה אינה עם הדבר שנזרק או נקטה, אין בו פסול שמאל. והמקדש דוד (כ"ה, ה') כתב, שהולכת הגחלים אינה עבודה בכלל, ולכן ודאי הולכת הגחלים כשרה בשמאל.

ג. הוציאו לו כף ריקן מלשכת הכלים

ומחתה גדושה של קטרת

העיר המקדש דוד (ג, ה'), שאם המחתה היתה גדושה, הרי הגודש לא נתקדש על ידי כלי שרת, שהרי לא היה בכלי

מראי מקומות - יומא

מז. (המשך)

או משום חולשת הכהן גדול, כשיראה שזה קבוע לשמש, לכך התקינו אחר תחתיו.

יב. הרבה עשו כן ולא הועילו

בגבורת ארי (מלואים) הקשה על רש"י שהביא הירושלמי שכל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה, שבסוגייתנו מבואר שלא מטעם זה זכתה לכך. אבל בבית אלקים להמבני"ט (סוף פ' כ"ז) כתב, שכוונת הגמרא שלא זכות זו בלבד היא שעמדה לה, שהרי הרבה עשו כן ולא עלתה בידם, אלא שהיו לה זכויות נוספות, ומחמת כולם זכתה שיהיו כל בניה כהנים גדולים.

והמאיירי כתב, שאף על פי שהרבה עשו כן ולא הועילו, ברוך בעל המאזנים, ומכל מקום מדת הצניעות משובחת הרבה ובנשים יותר. ומכך שסיים 'ומכל מקום' וכו' משמע שאכן אין זה מטעם זה, אבל מלשונו 'ברוך בעל המאזנים' משמע שלא מטעם זה בלבד הוא שזכתה, אלא הקב"ה שהוא בעל המאזנים שקל והכריע ליתן לה שכר זה.

מ. ונכנס ישבב אחיו

הקשה החזון איש (או"ח קכ"ו, י"ג), שלמאן דאמר שאפילו שאר טומאות הותרו בציבור, ואין צריך לחפש אחר כהן טהור, מדוע נכנס אחיו לשמש תחתיו. וכתב, שאפשר שלא הותרה טומאה לשמש בבגדים טמאים (כשיש כהן אחר שיכול לשמש בטהרה), ואולי לא היו לו בגדים אחרים.

י. ושוב אמרו עליו וכו'

מבואר שהיה כהן גדול לכל הפחות שני ימי כיפורים, והעיר המהרש"א, מדוע לא הזכירו לעיל (ט) בין הכהנים ששימשו כמה שנים את רבי ישמעאל בן קמחית. וכתב, שצריך לומר שרבי ישמעאל בן פאבי הוא רבי ישמעאל בן קמחית, ולעיל קראוהו על שם אביו, וכאן על שם אמו, לפי שרצו לסיים במעשה עם אמו.

יא. ונכנס יוסף אחיו

והטעם שלא נכנס ישבב, כתב התוספות הרי"ד שיתכן שמת,